

KOČKA MUZEJNÍ

Časopis Regionálního muzea v Jílovém u Prahy

■ ročník II / číslo 3

■ ZÁŘÍ 2024

■ www.muzeumjilove.cz

NOVÁ
EXPOZICE ZLATA
V JÍLOVÉM

EDWARD KELLY
ALCHYMISTA
RUDOLFA II.

PROHLÍDKA
HALÍŘSKÉ
ŠTOLY

ČESKÁ MINCOVNA
SRDCE ČESKÉ
NUMISMATIKY

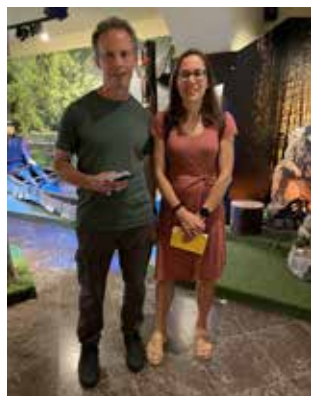

Ahoj všichni, tady Fifinka!

Víte, že i kočka může mít opravdové zubní trable? No, já si toho užila až až. Celého půl roku mě strašně bolely zoubky a já jsem skoro nemohla jíst. Kvůli tomu jsem hodně zhubla a vypadala jsem asi jako kočičí duch. Moji muzejní kolegové si mysleli, že mě trápí břicho, tak mi kupovali různé léky na odčervení a vitamíny. Ale nevěděli, že to, co mi opravdu dělá život těžkým, jsou moje zoubky.

Jedno sobotní ráno to došlo tak daleko, že se mi udělal velký zánět a bolest byla tak nesnesitelná, že jsem sotva stála na nohou. Naštěstí paní průvodkyně na pokladně hned poznaly, že je něco špatně, a odvezly mě na pohotovost do Jesenice. Tam mě paní doktorka prohlédla a konečně přišla na to, co mi je. Dostala jsem antibiotika a léky proti bolesti a musím vám říct, že se mi hned hodně ulevilo. Hned po návratu do muzea jsem se pustila do měkké kapsičky a konečně jsem si pořádně pochutnala. Teď se cítím trochu lépe, ale slyšela jsem, že mě možná čeká operace. Tak mi, prosím, držte pěsti, ať je všechno v pořádku a já budu zase brzy skákat po muzeu a bavit vás všechny svými kočičími kousky.

Příběh Emericha Ratha

Muzeum navštívil britský spisovatel Richard Askwith, který je autorem knih o zajímavých světových osobnostech, mimo jiné i o Emilu Zátokovi a Latě Brandisové (oba tyto tituly vyšly i v češtině).

Nyní se chystá psát knihu o Emerichu Rathovi, a tak doufáme, že se při následném rozhovoru s pracovníky muzea o této velké sportovní a trampské osobnosti dozvědí ledacos zajímavého.

Příběh Emericha Ratha si kvalitní knižní zpracování zaslouží...

Kdo si hraje nezlobí

Po celé prázdniny měli rodiče i prarodiče v našem muzeu možnost tvořit zabavit svoje ratolesti na výstavě Svět kostiček, na které mohly děti objevovat svět známé stavebnice LEGO. Kromě značného množství vystavených modelů všech možných druhů, zde byl i tvořivý koutek a několik stolů, kde se děti mohly do sytosti vyřádit...

Prázdniny však právě končí a s nimi i Svět kostiček. Poslední den se stavebnicí LEGO je u nás v neděli 1. září.

Události

Část reportáže v Událostech na ČT24 o historii trampingu i jeho současnosti se natáčela v naší expozici „Tramping stále žije“ a výstavě „Literatura s vůní lesa“. Následně pracovníci muzea doprovodili štáb ČT k dalšímu natáčení v kaňonu Sázavy a na nejstarší trampské osadě Ztracenka ve Svatojánských proudech.

Davle jako Remagen

Panelová výstava Mosty času: Davle jako Remagen zachycující na skvělých dokumentárních fotografiích pana Miloslava Šebka natáčení slavného filmu Most u Remagenu (1968), bude přesunuta z parku před muzeem na nové místo, a to přímo do Davle (naproti restauraci u Bendů, tedy přímo v centru obce, kousek od mostu), a to od 31. srpna do 30. září.

Vedle původních fotografií se na výstavě nacházejí i současné porovnávací fotografie a díky jejímu umístění můžete vše porovnat i na vlastní oči.

INFORMAČNÍ CENTRUM ☎ +420 241 950 791 ✉ pokladna@muzeumjilove.cz

- předprodej vstupenek na představení a akce pořádané Regionálním muzeem
- informace o pamětihodnostech, přírodních zajímavostech, turistických cílech regionu a jízdních řádech
- informace o ubytování a stravování
- kulturní a sportovní přehledy
- turistické propagační materiály, razítka do turistických zápisníků
- nabídka pohlednic, map, místních i regionálních průvodců a publikací
- dárkové a upomínkové předměty z Jílového

Muzeum a informační centrum je otevřeno denně, mimo pondělí (pokud není svátkem)
ZÁŘÍ – KVĚTEN: 9 – 12, 13 – 16 hodin ČERVEN – SRPEN: 9 – 17 hodin

OBSAH

MUZEJNÍ STRÍPKY	2
SLOVO ŘEDITELKY	3
ZLATO NENÍ NUDA!	4
STŘEDOČESKÉ KULTURNÍ LÉTO V PLNÉM PROUDU	7
VERNISÁŽ VÝSTAVY LETNÍ LIDÉ	10
MUZEJNÍ NOC S VŮNÍ LESA	11
FIFINKA A JEJÍ MUZEJNÍ RODINA	12
MUZEUM VLTAVANU V DAVLI	13
KDYŽ NA MĚSÍC, TAK VE „ZLATÉM KOŽICHU“	14
MOJE PROHLÍDKA HALÍŘSKÉ ŠTOLY	16
NÁVŠTĚVNÍ KNIHA: ŠTOLA HALÍŘE	18
Z MUZEJNÍHO DEPOZITÁŘE	19
EXKURZE DO ZLATÉHO PODNIKU	20
SRDCE ČESKÉ NUMISMATIKY	21
EDWARD KELLY: ALCHYMISTA RUDOLFA II	22
POVĚSTI POSÁZAVÍ: O PODIVNÉM ALCHYMIŠTOVI	23
PEČETIDLO MĚSTA JÍLOVÉHO	23
S MUZEJNÍ AKADEMIÍ OPĚT DO SVĚTA	24

ADRESA REDAKCE A VYDAVATELE:

**REGIONÁLNÍ MUZEUM
V JÍLOVÉM U PRAHY**
Masarykovo náměstí 16
254 01 Jílové u Prahy
☎ +420 241 950 791
✉ info@muzeumjilove.cz
www.muzeumjilove.cz

Kontakt do redakce:

✉ kocka@muzeumjilove.cz

Příspěvková organizace
Středočeského kraje

Středočeský kraj

Připíjím na novou expozici

Milí muzejní přátelé, s radostí vám oznamuji, že se blíží velká událost, na které jsme dlouho pracovali a která je již téměř za dveřmi. Na začátku září otevřeme novou expozici s názvem ZLATO. Těším se na ni s velkým očekáváním a zvědavostí a doufám, že vám přinese stejnou radost a inspiraci, jakou přinesla mně a mým kolegům během přípravy.

Zlato, jako téma, je vždy fascinující a atraktivní. Jsem ráda, že naše muzeum se specializuje na těžbu a zpracování zlata, což nás odlišuje od mnoha tradičních muzeí. Zlato je materiál mnoha tváří – je tajemné, mocné, krásné, ale i zálučné. Ve společnosti a historii člověka hraje

zlato zásadní roli a v expozici vám představíme jeho mnohostrannost: od těžby přes zpracování až po významné historické artefakty a šperky.

V Jílovém máme ke zlatu vřelý vztah, bez zlata by Jílové nebylo tím, čím je. Jílovští mohou být právem hrdí na svou zlatou historii, a také na to, že kroky našich obyvatel kráčí po zlatě již tisíceletí. V závěru expozice proto naleznete srdce vytvořené z osobností, které žili v Jílovém – naši zlatí lidé.

Pro mě jsou zlatí také moji kolegové, kteří trpělivě a vytrvale pracovali na přípravě této expozice. A že to nebylo jednoduché. Přípravy trvaly celý rok a krůček po krůčku se i přes zádrhly postupovalo k cíli.

Děkuji svým kolegům za jejich trpělivost a odhodlání, a vám, našim návštěvníkům, za neustálou podporu. Doufám, že se vám nová expozice bude líbit a že si z ní odnesete nejen nové znalosti, ale i inspiraci.

S přáním krásného zážitku

PhDr. Šárka Juřinová

A co tomu říká naše Fifi:

No divím se, divím. Představte si, že v té expozici řebtá kůň. No vážně. Běžte si to zkusit, když projdete mezi první a druhou místností, spustí se řebtání. Kdo to kdy viděl – kůň v expozici zlata. Oni se ti moji pánčiči už asi z té expozice zbláznili a dali tam místo zlata koně.

OBJEDNÁNÍ ELEKTRONICKÉ
VERZE ČASOPISU

V případě zájmu napište na redakční e-mail: kocka@muzeumjilove.cz

V mailu stačí uvést pouze název časopisu a Vaše jméno (další údaje nejsou potřeba) a hned po vydání každého nového čísla Vám bude zdarma poslán e-výtisk Kočky muzejní.

Předchozí číslo se rozeslalo na 3 302 mailových adres a další těžko odhadnutelný počet Koček přeposlali dál mnozí z vás, za což moc děkujeme!

KOČKA MUZEJNÍ Č. 3/2024

Vedoucí redakce: PhDr. Šárka Juřinová (ŠJ)

Šéfredaktor: Michael Antony (MAT)

Grafická úprava: Kateřina Tomášková

Korektura textů: Bc. Hana Smolová

Spolupracovali: RNDr. Jaromír Zelenka, Martin Frouz, PhDr. Petr Juřina, Milan Korba, Marcela Budská, Otakar Vorel, Oksana Shyhaieva, Libuše Kušková

Foto na titulní straně: Martin Frouz

Vzorek keříčkového zlata z nové expozice Zlata.

Lokalita: Pontes e Lacerda, Mato Grosso, Brazílie

Uzávěrka dalšího čísla je 15. října 2024

Povoleno Ministerstvem kultury ČR, MK ČR E 24544

NEPRODEJNÉ!

DISTRIBUCE TIŠTĚNÝCH VÝTIŠKŮ

Tištěný časopis je k dispozici zdarma v Informačním centru, nacházejícím se v prostorách Regionálního muzea a v pokladnách stol sv. Antonína Panduánského a Halíře.

ZLATO není NUDA

Tak se nám to blíží. Otevření nové expozice ZLATA je za dveřmi. Rádi bychom Vás pozvali na slavnostní vernisáž dne 7. 9. 2024 od 14:00.

Do konce září 2024 bude v naší expozici mimořádně vystavena luxusní replika Svatováclavské koruny, která je ve vlastnictví Středočeského kraje. Víme, že královská koruna do Jílového patří, neboť část je vyrobena z jílovského zlata.

Expozici jsme připravovali téměř rok a během této cesty jsme narazili na spoustu zajímavostí, setkání, navazování spolupráce i přátelství. Mnoho lidí se nám snažilo pomoci, jak mohli. Ráda bych poděkovala všem, kteří nám byli nápomocni. Nemohu zde vyjmenovat všechny, ale v paměti mi uvízl například pan Kazda, majitel prestižní firmy KAZDA

a syn, která již přes 30 let vyrábí státní vyznamenání rozdáváná každý rok 28. října na Pražském hradě. Vyrobit pro nás repliky mincí a jílovského pečetiidla pouze za cenu materiálu a ještě předměty osobně přivezl na motorce do muzea.

Také bych chtěla poděkovat Tomáši Kiliánovi, úžasnému řemeslníkovi pracujícímu

s kovem, kterého jsme požádali o výrobu pyramidy zlatých cihel a replik zlatých cihel odpovídajících váze zlata. Byla to skutečná výzva, vždyť zlato je jedním z nejtěžších kovů na světě. Tomáš pracoval metodou pokus-omyl a nakonec vytvořil úžasně autentické cihly. Dal si s tím takovou práci, že prohlásil: „*Tak další cihly už nikdy dělat nebudu.*“ Až je sami uvidíte, budete fascinováni. Naše replika zlaté cihly váží 12,7 kg. Je vyrobena z wolframového jádra ukrytého v bronzovém obalu. Popis na cihle byl vytvořen 3D frézou a znak muzea vygravírován laserem. Celý povrch cihly byl následně pokoven niklem a poté pozlacen 24karátovým zlatem ve firmě Safina.

Moje poděkování patří také kolegům z muzea, kteří přispěli nejen tvorbou textů, ale i svými invenčními nápady, díky čemuž uvidíte spoustu zajímavostí a perliček dokreslujících fascinující příběh zlata. O kompletní realizaci našich nápadů a přání se postarala firma M Plus, která má bohaté zkušenosti s tvorbou expozic. Zvláštní poděkování patří paní JUDr. Kateřině Soukupové, jednatelce M Plus, která měla trpělivost a vůli měnit naše požadavky za pochodu. Přijďte sami posoudit, jak to všechno dopadlo. Těšíme se na Vás, protože to neděláme sami pro sebe :).

Zlato z jílovského dolu Rotlev

A co všechno uvidíte?

Keltský poklad a zlaté cihly

Jedním ze zajímavých prvků je instalace repliky podmokelského pokladu, který obsahoval kolem 50 kg zlatých keltských duhovek. Tyto unikátní artefakty nejenže odkazují na bohatství keltské kultury, ale také nás vtahují do tajemného světa minulosti.

Další fascinující ukázkou jsou repliky zlatých cihel, které sloužily nejen jako platidlo, ale i jako symbol bohatství a moci. Návštěvníci zde uvidí tunu zlata uspořádanou do podoby pyramidy. Jednu z těchto cihel si dokonce budou sami potěžkat.

Sbírka zlatých vzorků ze světových lokalit poodhalí umění přírody. Uvidíme zde vzorek zlata ve tvaru mořského koníka z Madagaskaru, nebo zlato v podobě keříčku pocházející ze slavných dolů Pontes e Lacerda v Brazílii.

Mezi dalšími unikátními exponáty je replika největšího nugetu zlata na světě, který vážil neuvěřitelných 72 kilogramů. Tento obří kus zlata, nalezený v 19. stol. v Austrálii, nejenže ohromuje svou velikostí, ale také nás přivádí k úva-

ze nad tím, jak mocným prvkem zlato v lidské historii bylo.

V expozici nechybí samozřejmě ukázky zlata pocházející z jílovských dolů, které jsou dnes již vzácností, neboť jílovské doly jsou již pro těžbu uzavřeny.

Natáčení videoprojekce – Karla IV. představuje zpěvák Dan Bárta

Karel IV. – císař a vládce Evropy

Expozice ZLATA není pouze o historických artefaktech. Návštěvníci budou moci obdivovat architektonický model Karlštejna oživený videoprojekcí. V kapli sv. Kříže se objeví animace postavy císaře Karla IV., který je spojený s těžbou zlata na jílovsku. Nebude chybět 3D model Svatováclavské koruny, jejíž část pochází z jílovského zlata. Malá hádanka: Poznáte, která známá osobnost ztvárnila „našeho“ Karla IV.? Nápoděva: jde o známého zpěváka.

Další zajímavostí je ukázka luminiscence minerálů, která využívá moderní technologie. V temné expozici uvidíte, jak se díky UV záření kameny proměňují v zářivé hvězdy.

A nesmíme zapomenout na hlavní hvězdu expozice. Je to světoznámý geolog a odborník na zlato RNDr. Petr Morávek. Jedna z vitrín připomene jeho život. Připomeneme si autorské knihy a prohlédneme ukázkou z jeho mineralogické sbírky, kterou pořizoval nejen v jílovském revíru, ale při svých badatelských cestách po celém světě.

Zlato dnes

Na závěr expozice uvidíme možnosti zpracování zlata v současné době, kdy se využívá nejen ve šperkařství a mincovnictví, ale také v průmyslu. Uvidíme ukázky zlata v různých podobách zpracování jako plíšky, písek, granulát, tekuté zlato atd.

Prohlédneme si také zlaté šperky, jak pravěké, tak současné. Sběratelé pamětních mincí a medailí potěší ukázkou produkce České mincovny.

Z expozice si můžete odnést nejen krásné zážitky, ale také zlatý valounek, pokud se Vám ho ovšem podaří najít.

U nás máme zlato rádi, protože jeho vlastnosti jsou výjimečné.

Než vyrazíte do expozice, vybavte se pár základními informacemi o zlatém bohatství.

Zlato nepodléhá vnějším vlivům, nerezaví, nestárne. Zlato je věčné a nachází se všude kolem nás – v horninách, půdách, vodě, ve vzduchu, dokonce v rostlinách, stromech a živých organismech. Zlato je odolné vůči kyselinám, zásadám i solím. Rozpouští se pouze v lučavce královské (směsi kyseliny chlorovodíkové a dusičné) a v roztocích kyanidu.

Chemická značka Au (lat. Aurum)

Termín připomíná parapsychologický název alternativní medicíny „aura“, což je jakési energetické pole neboli záře vyskytující se kolem každé živé bytosti.

Hustota: 19 290 kg/m³

Věděli jste, že zlato je 2,5krát těžší než železo? A že kilogram zlata představuje krychličku o rozměrech 3,75 cm³? Zlato je velmi těžký kov, který se svou hustotou rovná nejbližší wolframu.

Teplota tání: 1063 °C

Teplota tání zlata se skoro rovná teplotě tání mědi (1083 °C), oproti tomu lehčí železo má teplotu tání mnohem vyšší (1538 °C).

Teplota varu 2700 °C

Tvrдость: 2,5 – 3; kujné

Zlato je poměrně měkké, proto například zbraně a nástroje se ze zlata příliš nevyroběly a když, tak většinou k ryze dekorativním účelům nebo jako symbol moci.

Zvláštní znaky:

Vysoká kujnost

Z 1 cm³ zlata lze vytepat plech o ploše asi 18 m².

Elektrická vodivost

Zlato je druhý nejvodivější kov hned za stříbrem – využívá se proto často v elektronice, mobilech a počítačích, dokonce i v kosmonautice.

Zušlechťování: přidáváním dalších kovů mění vlastnosti

V přírodě se vyskytuje často v ryzí podobě, a to ve formě drobných zrnků, šupinek nebo valounků, resp. nugetů.

Zlato má zářivou žlutou barvu, kovový lesk a v tenkých vrstvách modrozeleně prosvítá, neštěpí se.

Šárka Juřinová

V září ZLATA však nezapomínejme že: „Kapka lásky je více než vodopád zlata.“

Středočeské kulturní léto je v plném proudu

Již čtvrtým rokem máte možnost navštívit naše kulturní OpenAir akce na nádvoří muzea. Jsme rádi, že můžeme udržovat tuto tradici, a věříme, že kdo jednou přišel, bude chtít přijít znovu. Díky finanční podpoře našeho zřizovatele, Středočeského kraje, můžeme zvát profesionální divadelní soubory a hudební kapely, což nám umožňuje vychutnat si kouzelné večery pod hvězdami. Každý rok se snažíme program divadel a koncertů ladit k maximální spokojenosti návštěvníků, přičemž vybíráme především komedie, které umocní letní prázdninovou náladu.

scéně již 42 let a mezi diváky byli i pamětníci, kteří vzpomínali na školní lavice, kde jim kapela KLÍČ hrála ve třídě a představovala své nástroje. Už tehdy vzniklo jejich zapálení pro folkovou hudbu.

Červnový nedělní podvečer patřil jazzové legendě **LACO DECZI**. Laco vystupoval v našem muzeu už potřetí a jeho energie ani tentokrát neklamala. Když u nás byl poprvé v roce 2019, říkala jsem si, že to možná bude jeden z jeho posledních koncertů. Ale nebyl!). I letos vystoupil vzpřímený, ve svěží náladě, sršící vtípem a především dechovým

Klíč

Letos jsme sezonu zahájili již v květnu, a to symbolicky koncertem folkové skupiny **KLÍČ**. Jarní podvečer sice občas připomínal svou chladnou tvář, ale nádherná hudba kapely zahřívala svou energií. Kapela působí na

uměním na svou trubku. Doprovodná kapela Cellula New York, složená z profesionálních hudebníků, dodala koncertu ten pravý náboj. To je muzika, kterou musíte slyšet naživo. Počasí nám přálo a Laco, stejně jako posl-

Laco Deczi

chači, byli u nás velice spokojeni. Ti, kdo ho poznali osobně, vědí, že si nikdy nehraje na hvězdu. Má rád své fanoušky a plně se jim věnuje. O přestávce si ani neodpočine v šatně, ale ochotně se s posluchači fotí, rozdává podpisy a vždy přidá několik vtípků. Však víte:). Když Laco před koncertem přijel do muzea a šla jsem ho pozdravit, uvítal mě větou, kterou tady opravdu nelze publikovat. Mnozí z vás si odnesli podepsanou desku, knížku nebo klíčenku, kterou Laco vlastnoručně vyráběl. I já mám jednu. Je sice nakřivo obstržena, ale s jeho podpisem.

Spokojení diváci při představení hry Můžem i s mužem

V půlce června se naše nádvoří proměnilo v dámskou párty. A to doslova – prostorem litaly balónky, okurky a brambůrky. Představení „**Můžem i s mužem**“ rozesmálo publikum na celé dvě hodiny. Ženy na jedné narozeninové oslavě řešily naprosto bez zá-

bran nejrůznější situace, které vedly k neuvěřitelným momentům. Ústředním tématem byla láska a co všechno jsme pro ni schopni udělat. Diváci u nás doslova padali smíchy ze židlí. Herečky všechny nenadále situace skvěle zakomponovaly do dialogů a první řada diváků se stala součástí děje. Bylo to spontánní, vtipné a naprosto nezapomenutelné.

Jedině Tereza... a jediné **KTO** rozezvučili hity Waldemara Matušky naše muzeum. Naprosto skvělý koncert proběhl jeden páteční červnový podvečer v sále konírny. Počasí se tvářilo deštivě, proto jsme vzdali letní scénu na nádvoří a přesunuli se do konírny. Byli jsme sice v suchu, ale omezeni v počtu míst. Bohužel se k nám všichni zájemci nedostali.

K.T.O.

Mrzelo nás to hodně. Sál praskal ve švech a při songu „Ve stínu pod fíky“, málem spadla konírna. **KTO** v nové omlazené sestavě neztrácejí nic na svém původním projevu. Posluchači odcházeli domů spokojeni se známými

hity na rtech. Bylo to skvělé, kamarádi!

Již 19 let patří poslední sobota v červnu tradiční trampské akci **Muzejní potlach**. Tato příjemná tradice se spontánně zrodila v roce 2005 při vernisáži expozice "Tramping v dolním Posázaví", kdy se na nádvoří sešly kytary a začalo se hrát. Atmosféra byla tak příjemná, že padlo rozhodnutí příští rok hudební produkci zopakovat. A tak se stalo nejen v roce 2006, ale i v letech následujících. Naše muzeum a tramping k sobě neodmyslitelně patří, a proto u nás rádi přivítáme přehlídku trampských kapel i jejich posluchačů. Muzejní potlach vždy začíná trampskou hymnou „Vlajka vzhůru letí“ a poté následují vystoupení kapel a hudebníků, jako jsou Duo Blanice, Tulák Charlie, Saša Samotář, Duo Bumbej, Franta Hacker, Kamarádi od Hvězdiček a další. Letos navíc v rámci potlachu proběhla panelová výstava připomínající výročí 40 let Tramp klubu Praha. Jejich šerif a předseda Mirek Švenda je neúnavným organizátorem všech Muzejních potlachů. Míru, díky!

Prázdninový koncert skupiny **ABBACZ** předčil všechna očekávání. I když jsme tušili, že to bude hudební událost sezony, realita naši představivost ještě překonala. Nádvoří muzea, které je obvykle svědkem klidnějších kulturních podniků, se na jednu noc proměnilo v živou tančírnu pod širým nebem. Krásný teplý podvečer, melodické tóny legendárních hitů a energické vystoupení kapely vytvořily dokonalou atmosféru. Návštěvníci všech věkových kategorií se spojili v tanci a radosti, dokazující, že kvalitní hudba je skutečně nadčasová a oslovuje srdce napříč generacemi. „Bylo úžasné vidět, jak se celé generace sjednotily při společném zpěvu hitů jako 'Mamma Mia' nebo 'Dancing Queen'“. Občerstvení v podobě osvěžujících drinků a la-

Muzejní potlach

Ředitelka muzea Šárka Juřinová a radní pro kulturu Václav Švenda

hudek doplňovalo celkovou pohodu večera. Pozitivní reakce publika dodaly energii nejen posluchačům, ale i vystupujícím, kteří byli z ohlasu nadšeni. Manažer skupiny ABBA CZ již vyjádřil zájem o další vystoupení na tomto kouzelném místě v příštím roce.

Takové akce nejenže přinášejí novou energii do muzejních prostor, ale také přitahují nové návštěvníky, kteří možná ještě neobjevili vše, co muzeum nabízí. Je nádherné vidět, jak hudba spojuje lidi a jak může skvělá atmosféra zůstat v zdech našeho muzea ještě dlouho po skončení koncertu. Děkujeme všem, kteří se zúčastnili, a těšíme se na další společně strávené chvíle plné hudby a radosti! V rámci tohoto večera jsme mezi hosty přivítali i pana Václava Švendu, radního pro kulturu

Středočeského kraje. Jeho přítomnost na akci nebyla náhodná, neboť právě on stál u zrodu myšlenky Středočeského kulturního léta a aktivně se podílel na získání finanční podpory pro tento výjimečný projekt. Díky jeho iniciativě a podpoře se nám otevírají dveře k bohaté paletě kulturních akcí, které obohacují život nejen v našem muzeu, ale i v celém regionu.

Na začátku srpna jsme na nádvoří zažili neuvěřitelnou kulturní zážitek. Když se večer obloha zahalila do šera, rozehrálo se před našima očima magicko-mystické barokní divadlo, které nás na chvíli přeneslo o tři století zpět. Hlavní postavou divadelního představení **Tři ženy a zamilovaný lovec** byl Petr Brandl, je-

den z nejvýznamnějších českých barokních malířů, který se „vrátil“ do Jílového se vším, co k němu patří: jeho zvyky, zlozvyky, dluhy i múzy. Naši návštěvníci měli možnost nahlédnout do bohatého a dramatického života tohoto umělce. Jeho příběh byl proložen živými obrazy, čímž se nám otevřel pohled do fascinujícího barokního světa plného energie a emocí. Divadelní představení kulminovalo

v závěru v komedii, což připomnělo, že život je plný neočekávaných zvrátů i humoru.

Pro ty, kteří nestihli představení, připomínáme, že v naší stále expozici můžete obdivovat Brandlovo dílo „Poprsí apoštola“, které v našem muzeu zůstalo jako dědictví po mistrově pobytu v regionu na počátku 18. století.

Děkujeme všem, kteří se zúčastnili našeho kulturního léta a už se těšíme na příští rok.

-ŠJ-

Vernisáž výstavy LETNÍ LIDÉ

Ve velmi příjemném duchu nadcházejícího léta proběhla dne 22. června vernisáž výstavy fotografií Letní lidé. Paní Alena Vykulisová, která je majitelkou fotografií a byla dlouholetou partnerkou Františka Dostála, nádherně zavzpomínala na autora. Mezi hosty byli přátelé Františka, milovníci senohrabské plovárny i trampové, neboť František fotil také svoje vandry do přírody. O hudební vložku se

Vojtěch Kašpar, převozník ze Senohrabské plovárny a paní Alena Vykulisová

Satisfakce

postarala kapela Satisfakce, která zahrála písničky vztahující se k řece Sázavě. Vernisáže se také zúčastnil slavný fotodokumentarista Jovan Dezort. Výstava potrvá v sále konírný do 1. září 2024.

Také máte rádi letní koupání? Obzvláště pak v přírodních lázních? Jedny takové se nacházejí nedaleko od Jílového na řece Sázavě – Senohrabská plovárna. O tom, jak je to kouzelné místo, se můžete přesvědčit u nás v konírně na výstavě fotografií Františka Dostála. Několik desetiletí tam František jezdil za odpočinkem a při tom si nikdy nezapomněl vzít svůj oblíbený fotoaparát. Aniž by narušoval pohodu a sou-

kromí návštěvníků plovárny, fotil a fotil. Vznikl tak unikátní cyklus fotografií Letní lidé (vyšlo i knižně). Autor dokázal mačkat spoušť v okamžicích, které bychom v běhu života ani nepostřehli, ale na fotce zůstane zachycena situace, která působí úsměvně, až někdy komicky. Např. paní nese věnec piv. V běžném životě nic převratného, na Františkově fotografii, zaujme na první pohled. Nebo

lidé sedí u stolu, popíjejí pivo a klábosí. Z fotografie na nás okamžitě dýchne živá atmosféra letní nálady, dovolených a nicnedělání. V tamních říčních lázních končí starosti a stres. Svítí tam sluníčko, čepuje se pivo a zábava je v plném proudu. Toto kouzelné místo včetně modro-bílo pruhovaného domečku je na Sázavě dodnes. Kromě návštěvy výstavy fotografií v našem muzeu – končí 1. 9. 2024 – doporučujeme výlet na Senohrabskou plovárnu.

Senohrabská plovárna Místo, kde se zastavil čas

Senohrabská plovárna se nachází asi 25 km od Jílového, mezi obcemi Senohraby a Čtyřkoly. Toto dnes již kultovní místo hostí říční lázně od roku 1920, kdy sem jezdila za sluncem pražská smetánka, která měla v okolí své vily. Lázně si dodnes uchovaly svůj jedinečný kolorit, včetně pruhovaných dřevěných kabiněk a převoznického domku.

Jedna z celé řady krásných fotografií ze Senohrabské plovárny

Místo je dobře dostupné z Prahy a je často vyhledávané výletníky, ať už pěšími, nebo cykloturisty. Plovárna má silnou fanouškovskou základnu; jsou rodiny, které jejímu kouzlu propadly po několik generací. Opravdu, vypadá to tam jako v pohádce – posekaná tráva, vrba s vodníkem, dřevěné kabinčky, okénko s obcerstvením jménem Baštírna, převoznická pramice a rázovitý převozník.

Navíc, necelých 300 metrů nad plovárnou se tyčí pověstný hrad Zlenice, který se stal inspirací pro historický román Zločin na hradě Zlenice. Stačí jen roztáhnout deku, nafouknout pruhovaný míč a užít si plovárenskou atmosféru.

O plovárnu pečuje spolek pro Senohrabskou plovárnu, který v létě pořádá různé kulturní akce, jako divadla a koncerty. Pokud jste říční lázně ještě nenavštívili, musíte to brzy napravit. Nebudete zklamáni.

- ŠJ-

Na plovárně je jako v pokojíčku

Muzejní noc s vůní lesa

Křest knihy Trapsavec

Koncem června se konala tradiční Muzejní noc, a protože tramská tradice je v Posázaví veliká, je v našem muzeu trampingu a jeho příznivcům věnována nejen expozice, celá řada krátkodobých výstav, projekt skenování tramských kronik, ale i letošní Muzejní noc.

Na nádvoří proto hořel oheň, zahrály kapely Podobni zvěři a Satisfakce, všechny příchozí uvítala ředitelka muzea Šárka Juřinová a předsedkyně Výboru pro kulturu Středočeského kraje Lucie Cirkva Chocholová. Nechybělo točené pivo a různé pochutiny, které si bylo možno na ohni opéci a hlavně tu byla jedinečná možnost přespat v muzeu samotném. Hluboko do noci proto poslední odolní jedinci seděli pod hvězdnou oblohou při kytarách u ohně, aby je ráno vzbudilo letní slunce a rozmazlovalo kafičko i čaj muzejníky donesené v konvicích až skoro do spacáků.

Lucie Cirkva Chocholová přišla ve stylovém tričku Tramping stále žije

Zároveň mnozí využili toho, že jsou v muzeu poprvé, neboť přijeli opravdu z daleka a podrobili současné expozice i výstavy velmi pečlivě prohlídce.

Součástí Muzejní noci byla vernisáž výstavy Literatura s vůní lesa věnovaná padesáti letům tramské literární soutěže Trapsavec a křest stejnojmenné knihy vydané k tomuto výročí. Potěšitelné je, že na její vydání se v předstihu složilo formou daru na dvě stě zájemců.

Na výstavě samotné spolupracovalo několik desítek trapsavců z Čech, Moravy i Slovenska a autorce výstavy Magdaleně Dvořákové – Waki se po ročním úsilí podařilo shromáždit a utvořit důstojnou a vypovídající přehlídku o tom, co Trapsavec byl a stále je.

Například: Trapsavec je třetí nejstarší literární soutěží v České republice a celkově

bylo do této soutěže posláno cca 14 000 povídek a básní s tematikou trampingu a pobytu v přírodě. V Literatuře s vůní lesa byly (výstava skončila koncem srpna) vystaveny originály současných i původních vlajek, vzácné putovní ceny Zlatý i Malý Trapsavec a další historické ceny. Nechyběla ani slavná putovní Trapsavecká valcha, která je udělována na svatbě novomanželskému páru, který se seznámil díky Trapsavci, originály tramského samizdatu Dým, díky kterému bylo v době normalizace zahájeno významné období tramského samizdatu (odhady mluví až o dvou stech vydávaných časopisů), úplně první sešitý výtisk současného celostátního časopisu Pucejč, všechny trapsavecké sborníky vítězných prací každoročně vycházejících nepřetržitě od půlky osmdesátých let, originály ilustrací k známým povídkám a desítky knih napsaných trapsavci, dokazujících jejich široký tematický záběr od pohádek, cestopisů, odborných publikací až po fantasy. Panely na stěnách přiblížily historii, zvyky i další zajímavosti a nechyběl ani čtecí koutek s poličkou s letošními sborníky vítězných povídek a básní, které si návštěvníci výstavy mohli odnést s sebou k dalšímu pozdějšímu čtení.

Pro mnohé bylo jistě i překvapivé zjištění, kolik známých osobností prošlo za ty roky touto soutěží. Například do něj psal i Wabi Ryvola a ruce porotcovské nad ním v průběhu let drželi, kromě mnoha jiných, i Tony Linhart, Kapitán Kid, Žalman či Miki Ryvola.

V Muzejní noci bylo samozřejmě pamatováno i na nejmenší návštěvníky, na které čekaly soutěže a ceny v podobě knížek.

Takže abych to shrnul do jedné krátké věty – bylo to celé všechno velmi na pohodu a v přátelském duchu...

Michael Antony

Kreslící soutěže pro děti

Fifinka a její muzejní rodina

Na stole u paní ředitelky

Ahoj, tady je vaše Fifi! Po dlouhé době vám zase píšu a musím vám říct, že tohle léto bylo pro mě docela osvěžující. Nevím, jak vy, ale já jsem se během těch horkých měsíců pěkně vysportovala a zhubla. Zaměstnanci si povídají, že jsem jen kost a kůže, ale mně to vůbec nevadí. Pořád si užívám svého běhání po muzeu a sem tam nějakou tu lumpárnu. Nedávno jsem dokonce ulovila potkana a přinesla ho jako dárek přímo před ředitelskou kancelář. Trochu jsem si s ním pohrála, než jsem ho tam nechala. No, moje kořist nebyla přijata s takovým nadšením, jakého bych si přála. Můj kolega z práce z toho nebyl nadšený, prý mu bylo špatně. Ale co, já se snažím předvést, že jsem taky šelma!

Každé ráno mám takový malý rituál s paní ředitelkou. Jakmile otevře dveře kanceláře, já tam na ni čekám, skočím na stůl a válím se po klávesnici, zatímco vrním, jak jen to jde. Ona mě pohladí, já se krásně rozvaluji a pak zas skočím dolů – a už chci mít zbytek dne klid. Ale ještě předtím, než paní ředitelka přijde,

mám svůj čas s Oksankou, která chodí do práce jako první. Čekám na ni u dveří a hned spěchám k místičce, kde mi dá můj oblíbený snack. I když jím jen trochu, mám radši trochu toho dobrodružství. A když už jsem u jídla, musím vám říct o kolegyni Marcelce, která mi občas koupí ten úžasný smetanový krém Bobík. Mňam! Mám tu spoustu kočičích maminek, které se o mě starají. Paní průvodkyně Libuška mi kupuje ty nejlepší granule a kapsičky, a když mám chuť na něco divočejšího, tak si dovoluji nějakou tu myšku nebo ptáčka, pardon, nemůžu si pomoci. A víte co? Libuška je taky skvělá fotografka, takže mám od ní spoustu fotek.

A já vám tady představím trochu blíže

moji Oksanku a Libušku. Jsou to dvě podstatné osoby z našeho muzea, které hrají důležitou roli nejen v mém kočičím životě, ale i v celém chodu muzea.

První je moje milovaná Oksanka – **Oksana Shyhaieva**. Pracuje tady jako uklízečka, ale ve skutečnosti dělá mnohem víc než jen udržování pořádku. Je to taková naše muzejní všudypřítomná víla. Má srdce ze zlata a stará se o mě, jako bych byla její vlastní kočičí dítě. Každé ráno, když přijde, vítá mě úsměvem a štavnatou kapsičkou. Občas mi to ale zkazí,

Fifi s Libuškou

Fifi s Oksanou

když mě musí vzít k veterináři. Naloží mě do přepravky, a i když to dělá pro moje dobro, nemám to ráda. Potom, když mě přivezou zpět, tak jsem chvíli uražená.

Druhá důležitá osoba je **Libuše Kušková**, nebo jak jí říkám, Libuška. Pracuje jako pokladní a průvodkyně a je chodící encyklopedií všeho, co se týká našeho muzea. Když někdo přijde na návštěvu, vždy se o něj pečlivě postará a vypráví mu příběhy, které byste jinde nenašli. A když zrovna muzeum prožívá klidnější chvíle bez návštěvníků, vytáhne svůj foťák a stává se mým osobním fotografem. Díky ní mám album plné úžasných fotek, které ukazují všechny mé kočičí pózy.

Obě tyto kolegyně dělají z našeho muzea místo, kde žiju, mnohem krásnější a bezpečnější. A já? Já jsem jim za to nesmírně vděčná. Jsou to moje kočičí mámy, které mi dělají každý den lepším.

Takže když přijedete do našeho muzea, nezapomeňte pozdravit nejen mě, ale i Oksanku a Libušku. A já vás moc ráda uvidím a těším se, že si mě pohladíte!

Muzeum Vltavanu v Davli

Hana Vána

V rubrice Tip muzejníka tentokrát nemůžeme putovat daleko. Doslova "co by kamenem dohodil" se nachází malebné muzejíčko

Vltavanu v Davli. Navštívili jsme ho spolu s kolegy a naším průvodcem nebyl nikdo jiný než předseda Vltavanu Davle, pan Josef Bílek, společně se svou paní. Setkání bylo nejen milé, ale i velmi příjemné, což nebylo nic překvapivého, vzhledem k naší pevné družbě a přátelství s Vltavany – například každoročně u nás v muzeu pořádáme oblíbený Den s voráři.

Manželé Bílkovi nám s hrdostí ukázali poklady svého muzea. Prošli jsme s nimi jednotlivé exponáty a seznámili se s jejich příběhy. Obdivovali jsme modely parníků, vorářské náčiní, uniformy, fotografie z historie spolku a dokonce staré kroniky Vltavanu, které jsou vedeny s mimořádnou péčí. Hned u vchodu nás přivítala figurína ve vltavanské uniformě, kterému všichni říkají Michal.

V Davli je cítit silné společenství, místní Vltavani jsou na svůj spolek náležitě hrdí.

Vltavan Davle totiž patří k našim nejstarším spolkům fungujícím bez přerušení. Byl založen 26. 12. 1896 v Hotelu Pivovar v Davli, za dva roky proto bude mít obdivuhodných 130 let. Ve svých počátcích spolek podporoval postižené rodiny plavců, šífařů v době nemoci, nebo jejich úmrtí, a to z členských příspěvků a výtěžků z jím pořádaných akcí. Po zániku vorářství a šífařství v důsledku výstavby přehrad se zaměření spolkové činnosti výrazně změnilo. Hlavní náplní spolku se

stalo udržování tradic a činnost je směřována do kulturní oblasti pořádáním řady zajímavých akcí pro své členy a příznivce. Jen členů má v současné době 230.

Muzejíčko slouží nejen jako muzeum, ale i jako klubovna. Členové spolku jsou si navzájem bratry a sestrami nejenom ve slovech, ale i ve skutcích, tvoří pevně spojenou rodinu. Pořádají stovky akcí ročně, skoro každý víkend se koná nějaký výlet či setkání. Každý, kdo má nějaký talent, přispěje svým stylovým výrobkem do muzea. Je úžasné, že dokáží nadchnout další generace k lásce k tomuto již zaniklému řemeslu a zdárně předávají tradice mladším.

Významnou roli v tom hraje i současný předseda spolku Josef Bílek, který byl nedávno oceněn hejtmankou Petrou Peckovou jako osobnost středočeského kraje v oblasti kultury. Jeho úsilí významně přispělo k zápisu vorářského řemesla jako nehmotného dědictví UNESCO.

Muzejíčko Vltavanu se nachází přímo na hlavní ulici K Pivovaru 3 a vřele ho doporučujeme k návštěvě. Otevřeno je v období květen-září každý pátek od 15:00 do 18:00, ale rádi vás provedou i v jiném čase po předchozím objednání (vltavan.davle@seznam.cz).

- ŠJ, MAT -

Když na Měsíc, tak ve „zlatém kožichu“

(mimořádný materiál pro mimořádné úkoly)

Zlato je nejen vzácné a krásné na pohled, ale má také zcela mimořádné fyzikální a chemické vlastnosti. Již naši dávní předkové si všimli pozoruhodného faktu, že nepodléhá korozi, ani dalším destruktivním vlivům okolního prostředí. Není tedy divu, že se tento zářící kov pro ně stal doslova symbolem věčnosti i nesmrtelnosti. Jeho blyštivý vzhled jej pak v mytologických představách pevně spojil s nejjasnějším objektem na pozemské obloze – Sluncem, které bylo pro mnoho dávných národů živoucím božstvem. K významu zlata v náboženstvích i mystických učeních se jistě vrátíme v některém z dalších dílů naší rubriky. Tentokrát nás však budou zajímat především jeho vynikající vlastnosti technologické. Zlato se (vedle své neuvěřitelné stálosti na vzduchu) vyznačuje též výbornou tažností a kujností i elektrickou vodivostí. Není proto divu, že si našlo svou nenahraditelnou úlohu v tak elitním průmyslovém odvětví, jaké dnes představuje kosmická technika.

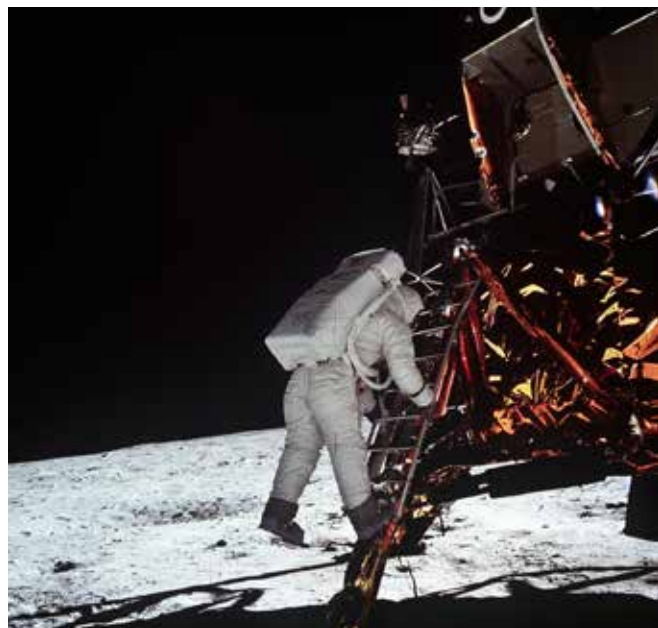
Nikoho asi nepřekvapí užití zlata uvnitř kosmických sond. Jako dokonalý vodič elektrického

znamená, že může být tak tenký, že jedna unce zlata (31,1 g) by mohla pokrýt asi 100 čtverečních stop povrchu. Americké muzeum přírodní historie vypočítalo, že k úplnému pokrytí fotbalového hřiště by bylo zapotřebí 576 uncí (tedy pouhých 18 kg!) zlata. Když se podíváme například na přistávací měsíční modul (LEM) kosmických lodí Apollo, vypadá jako by jej tvořila především „pomačkaná“ zlatá fólie. Pro tento křehký vzhled jej také astronauti označovali poněkud nelichotivým názvem – „papírák“. Ve skutečnosti bychom ovšem uvnitř našli solidní hliníko-ocelovou „krabici“, na níž byl pouze „navlečen“ onen mnohavrstevnatý „kožich“ s tenoučkým zlatým filmem na povrchu. Tato příkrývka chránila zařízení

i posádku před extrémním horkem a chladem vesmíru stejně, jako nás na Zemi chrání kožich skutečný.

Někteří lidé si myslí, že zlatá fólie je na kosmických „lodích“ hlavně proto, aby blokovala elektromagnetické záření a chránila před ním citlivou elektroniku, ale její funkce je ve skutečnosti primárně tepelná. Bez této fólie by teplo snadno unikalo z vesmírné sondy do chladu vesmíru. Na oplátku by sluneční zář „smažil“ veškerá vnitřní zařízení. Zlatá fólie tak i na Měsíci fungovala jako vysoce reflexní povrch, který pomáhal regulovat vnitřní teplotu modulu a díky svému

záměrnému „pomačkání“ odrážel tepelné záření všemi směry. Nohy sestupového stupně pak byly obaleny „zlatou“ fólií z důvodu ochrany před zářem horkých plynů přistávacího motoru. V současnosti disponuje kosmický průmysl celou škálou alternativních fólií s využitím řady levnějších kovů a nových kompozitních materiálů. Zlatá však stále překonává všechny své konkurenty v celé řadě parametrů, včetně odrazu potenciálně nebezpečnějšího ultrafialového záření (vlnové délky asi 0,35 μm) zpět do vesmíru. Ale je tu ještě trumf navíc: zlatá fó-

Výstup astronauta z přistávacího modulu. Zlato tvořilo i důležitou součásti jeho skafandru.

lie je měkkší a poddajnější než tito soupeři, což znamená, že se při nárazu na vysokorychlostní vesmírný prach a úlomky s větší pravděpodobností ohne nebo prohne – spíše než zlomí nebo roztrhne.

Navzdory výše uvedeným skutečnostem nesmíme ovšem u námi sledovaného kovu podceňovat ani jeho funkci radiační ochrany. Zlatá fólie pomohla i v rámci projektu Apollo účinně ochránit astronauty a citlivá zařízení uvnitř modulu před dalšími škodlivými složkami slunečního a kosmického záření. Zlato je totiž díky své vysoké hustotě účinným „stínícím“ materiálem. Kombinace tepelného a radiačního stínění zajišťovaného zlatou fólií tak byla pro lunární modul rozhodující pro bezpečný transport astronautů na měsíční povrch a zpět na Zemi.

Kosmické sondy, pilotované lodě a jejich výsadkové moduly nejsou ale zdaleka jedinou oblastí kosmonautiky, v níž se zlato coby nenahraditelný materiál uplatnilo. Našlo si cestu i do mnohem osobnějšího segmentu ochrany astronautů – konstrukce nejsložitějších a nejdražších pracovních oděvů našeho světa – kosmických skafandrů. Z fyzikálního hlediska zde plní prakticky totožnou úlohu jako u vesmírných plavidel (ochranu proti extrémním podmínkám vesmíru, včetně teplotních výkyvů a radiaci), ale jeho použití je ještě sofistikovanější. Jedno z nejpozoruhodnějších použití zlata najdeme v průzorech a helmách skafandrů.

Když Neil Armstrong vstoupil na měsíční povrch a prohlásil: „Je to malý krok pro člověka, ale obrovský skok pro lidstvo,“ byly jeho oči chráněny hledím potaženým ultratenkou

Přistávací modul (LEM) kosmické lodí Apollo na povrchu Měsíce. Celá spodní část je zabalena do vrstvené izolace se zlatou fólií na povrchu.

proudu a i v drsných podmínkách volného kosmu prakticky nezničitelný materiál, byl ideální volbou pro konstrukci elektronických zařízení uvnitř všech lidstvem vyrobených vesmírných poutníků. Větším překvapením může být zlatý lesk na povrchu mnoha umělých družic a meziplanetárních plavidel. Není sice všechno zlato co se třpytí, ale zvláště u starších zařízení bychom našli zlato prakticky ve všech případech, byť „pouze“ v podobě velice tenké fólie. Nevadí tedy, že je zlato jedním z nejtěžších kovů, neboť je zároveň také nekujnějším kovem přírody. To

„Zlatý kožich“ měsíčního modulu v detailu

vrstvou zlata. Jak on, tak i jeho kolega na Měsíci Buzz Aldrin byli vybaveni tím, co NASA nazývá Lunar Extravehicular Visor Assembly,

nebo zkráceně LEVA. Zlato skvěle odráží infračervené světlo a zároveň propouští viditelné světlo, takže vědci z NASA pokryli hledí zla-

tu vrstvou tak tenkou – 0,000002 palce – že přes ni astronauti viděli. Zlato je vynikající tepelný izolant, což znamená, že i navzdory minimální použité tloušťce pomáhá účinně regulovat teplotu uvnitř skafandru. V extrémních vedrech i mrazu kosmického prostoru působí jako bariéra udržující astronauta v pohodlí a bezpečí. Další podstatnou vlastností zlata je jeho schopnost stínit proti radiaci. Vesmír je plný škodlivého kosmického záření, včetně slunečních erupcí a galaktických emisí. Tato radiace může způsobit poškození DNA a zvýšit riziko rakoviny a dalších zdravotních problémů. Zlato v průzorech přilby efektivně blokuje podstatnou část tohoto záření a snižuje tak expozici astronautů. Vzácné materiály jsou dnes zakomponovány i do dalších součástí skafandru. Například vyztužení rukavic zlatou nití zlepšuje jejich odolnost při opakovaných výstupech do kosmického prostoru a dalších náročných aktivitách.

Až tedy příště uvidíte přenos ze startu některého z vesmírných plavidel, můžete si být jisti, že na své palubě nese i něco málo ze zásob vzácného kovu vytěženého na naší planetě. Blyštivé zlato – produkt supernov – se tak symbolicky vrací do míst, kde se před dávnými časy zrodilo.

Petr Juřina

Co mají společného klimatická krize a památky?

Ve dnech 25. až 28. června 2024 hostila Banská Štiavnica mezinárodní kolokvium nazvané "Muzea a galerie 21. století: Společně proti hrozbám klimatické krize". Prezentace účastníků zdůraznily, že kulturní instituce mohou významně přispět ke zmírnění dopadu klimatických změn. Program kolokvia byl strukturován do několika tematických bloků, které zahrnovaly ekologickou edukaci, výstavy s ekologickou tematikou a muzea v přírodě.

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy se v rámci kolokvia prezentovalo v sekci zaměřené na přeměny technických památek na turistické cíle. Ředitelka Šárka Juřinová představila důlní díla, která jsou součástí správy muzea. Diskuze pokračovaly během společenského večera v hornickém muzeu, což přispělo k rozšíření kontaktů, vzájemné výměně zkušeností a navázání nových přátelství.

Banská Štiavnica, která je tradiční hornické město s bohatou historií, se stala ideálním místem pro tyto diskuse. Kolokvium potvrdilo, že muzea a galerie jsou místem setkávání a diskusí nad globálními problémy a mohou přispět svým vlivem ke zlepšení ekologického chování společnosti.

Albert Einstein:

„Věda nám přináší poznání,
ale umění nám dává smysl.“

Dojmy: Banská Štiavnica je tak kouzelně historické město, že tam rozhodně nedoporučuji chodit v lodíčkách. Pouhá cesta přes náměstí dokáže odrovnat podpatky. Ale to není všechno, cesty jsou tak středověké, že jsem tam zničila i další boty:).

Co mě ale opravdu potěšilo, byla reakce na můj příspěvek, kde jsem zmínila knihu Petra

Morávka „Jílovské zlaté doly“. Jeden mladý posluchač mi po prezentaci řekl, že jsem knihu představila tak poutavě, že si ji ihned připraví k večernímu čtení na noční stolek.

-ŠJ-

„Nejstarší písemná památka, zachovaná na hliněné tabulce v istanbulském muzeu, začíná těmito slovy: *Běda! Už není, jak bývalo!*“

Štiavnický hrad

Moje prohlídka Halířské štoly

(vyprávění muzejní kočky Fifinky)

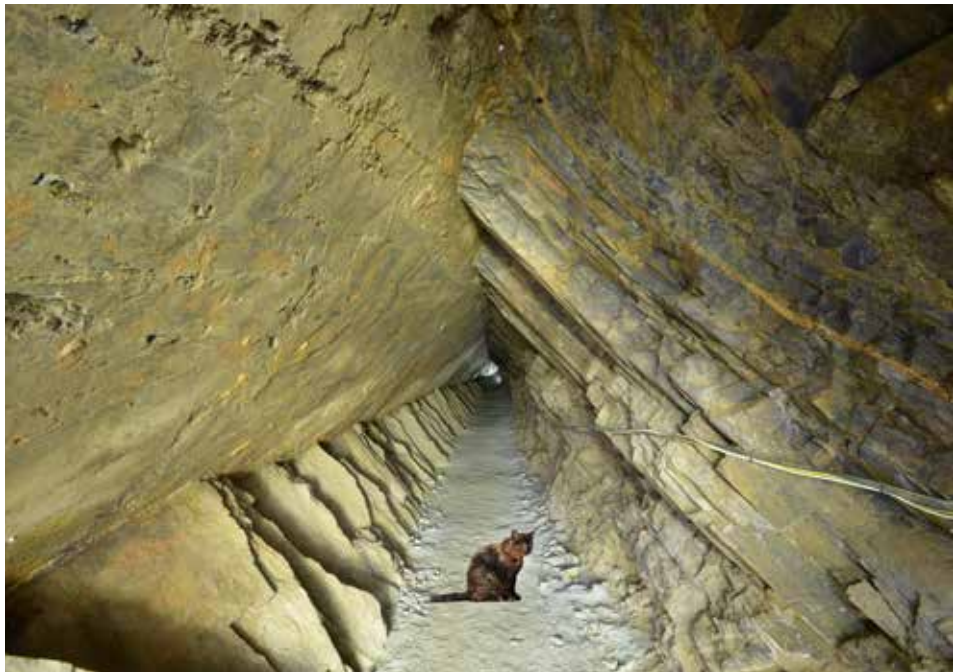
Kamenný portál štoly Halíře s hornickými znaky

Jednou jsem dostala nápad navštívit nějaké to důlní dílo. Moje domovské muzeum provozuje tři štoly, a to štolu sv. Josefa a štolu sv. Antonína Paduánského ve Studeném (obě kousek nad známým Žampašským viaduktem) a štolu Halíře (v části Jílového, označované jako Borek). Podle ohlasu návštěvníků všechny tři štoly jsou moc pěkné a stojí za návštěvu, a přitom každá je jiná. Bylo mi řečeno, že štolu sv. Josefa je hodně naučná (k vidění jsou v ní například důlní ochranné pilíře, důlní komíny či hloubení), štolu sv. Antonína Paduánského je především zážitková (není elektrifikovaná, každý návštěvník dostane světlo a leze po šesti žebřících důlním komínem) a štolu Halíře je neopakovatelná svým tvarem.

No, já jsem si coby správná kočičí estétka řekla, že nejprve navštívím štolu Halíře. Zrovna tam průvodcoval pan Jaromír, který mě ochotně vzal do podzemí (přeci jen jakožto kočka muzejní mám určitá privilegia, ale jinak do důlních prostor mají kočičky i pejsci vstup zakázán). Předtím, než jsme vstoupili do podzemí, jsem se dozvěděla informace o historii dobývání zlata ve zdejších slavném hornickém revíru i o historii specifické halířské části revíru. Oblast Halířů je výjimečná tím, že zlatonosné křemenné žíly pronikají původně sedimentárními čili usazenými horninami, zatímco v ostatních částech revíru žíly pronikají původně magmatickými (vyvřelými) bazickými horninami. Stará těžba je v této oblasti zde kladena buď do 14. století, nebo 16. století. Štolu Halíře

(označovaná též jako Nová halířská štolu, neboť z druhé strany kopce z údolí Chotouňského potoka byla kdysi vyrobána štolu označovaná jako Stará halířská štolu) se budovala v letech 1948–1951. Jednalo se o štolu průzkumnou, která měla za úkol jednak zjistit, co po staré těžbě zbylo, jednak určit kovnatost.

Před vstupem do podzemí doporučuji se dobře obléci, teplota ve štolu je asi 7 °C. Štolu je dlouhá přibližně 268 m, s odbočkami je to asi 368 m, takže při cestě tam i zpět návštěvník ujede zhruba tři čtvrtě kilometru. Každého návštěvníka po vstupu do štoly uchvátí její pravidelný pětiúhelníkový tvar. To má své geologické důvody, o kterých mi pan průvodce podrobně vyprávěl. Zjednodušeně řečeno, původně sedimentární horniny se usazují na

Fifi se ve štolu Halíře velmi líbilo

Rýžování ve štolu Halíře

dně moří a vytvářejí vodorovné vrstvy. Ty pak byly následně působením geologických procesů, zejména tektonickými pohyby a tlakovou a tepelnou přeměnou, vztyčeny do šikmé polohy (pod úhlem asi 45°) a přeměněny do velice tvrdých rohoveců. No, a tuto šikmou vrstevnatost kolmo protínala jedna z křemenných žil, podle níž se štolu razila. Také jsem se dozvěděla, že žíla v geologii není žádná trubička jako v kočičím nebo lidském těle, ale ploché deskovité těleso, které má svou délku, výšku a šířku. Tu geologové označují jako mocnost.

Po asi 50 m chůze jsme dorazili k odbočce, na jejímž konci je ukázka trhacích prací. Konci každé štoly se říká čelba nebo také ort. No a do té čelby se vyvrtaly díry, do nichž se vložila trhavina, v našem případě dynamit, která se pak pomocí rozbušky a roznětky odpálila. Ve štolu se pracovalo pouze na jednu směnu, a tak se odstřel prováděl před koncem pracovní směny, aby prach po odstřelu

Štola s důlním vozíkem v pozadí, po levé straně zřetelná křemenná žíla

měl čas se usadit a pracovníci pak druhý den přišli relativně „k čistému“. Těsně před čelbou je maketa horníka. Pan průvodce mě upozornil na helmu, kterou měl ten horník na hlavě. Říká se jí želva, používat se začala po roce 1960, je z lamina a vlnkování jejího povrchu mělo zvýšit pevnost helmy.

Poté jsme se vrátili na hlavní dlouhou chodbu a tou pak pokračovali nějakých 140 m k další křižovatce. Cestou mi pan průvodce povídal o netopýrech, kteří ve štole zimují. Vyskytuje se zde obvykle okolo 100 jedinců několika různých druhů, zejména netopýr velký, řasnatý, ušatý a vodní, ale občas jsou k vidění i další druhy, například netopýr brvitý či černý. Chybné je označovat netopýry jako létající myši (jak jsem si jako správná kočka myslela), protože to nejsou žádní hlodavci. Živí se totiž převážně hmyzem, takže jsou vzdálenými příbuznými rejska nebo ježka. Pokud chcete vidět nějakého netopýra, tak přijďte na návštěvu štoly nejlépe koncem října, kdy se do ní tito úžasní tvorové začínají stahovat (od 1. listopadu do 31. března je štola uzavřena).

Na křižovatce hlavní chodby s tzv. překopem (příčnou chodbou) jsme nejprve odbočili doprava k hromadě kamení, což je ukázka, jak to vypadá po odstřelu. Zajímavé jistě je, že celé toto důlní dílo vybudovali pouze čtyři horníci: jejich šéf, tzv. štajgr, jenž byl zároveň střelmistrem, dále razič pracující na čelbě a dva pracovníci, kteří vylámanou horninu nakládali na důlní vozík a po kolejích vyváželi před štolu (hornicky se říká „na den“). Pracovníci muzea také do haldy přimíchali další minerály, které po nasvícení krátkovlnným ultrafialovým zářením světélkují; například kalcity mají růžovou až fialovou barvu. To se líbí hlavně dětem, jež si pak mohou tyto minerály odnést domů.

Následně jsme pokračovali na druhou stranu překopu, kde jsou dvě pásma starých hornických prací. Jedná se o úzké úklonné dobývky, z nichž první je z důvodu bezpečnosti zajištěna výdřevou. Druhé pásmo je pěkně nasvícené, takže vidíte úzké prostory (zabezpečené dřevěnými stojkami), v nichž horníci pracovali. Zde pan průvodce dlouze hovořil o základních středověkých hornických nástrojích (želízku a mlátku) a práci s nimi, o hornických kahanech a lampách, jimiž si horníci svítili, i o hornickém oděvu (kytli). Kousek odtud si pak každý návštěvník může zkusit vyrýžovat z připravených velkých nádob s pískem nějakou tu zlatinku nebo minerál granát, které si pak může ponechat.

Po návratu na hlavní dlouhou chodbu jsme se zastavili v jednom místě, kde nevydobytý úsek žíly čočkovitého tvaru dosahuje mocnosti přes 10 cm. Většinou však křemenné žíly, obsahující zde jemnozrné zlato, mají mocnost do 4 cm, takže i přes slušnou kovnatost (7,7 g zlata/t rudniny, místy až 40 g/t) by těžba nebyla ekonomicky zajímavá. Ke skutečné těžbě tedy nedošlo, ale je to dobře, protože nyní tak můžeme obdivovat tuto krásnou štolu, která by jinak byla těžbou zřejmě zničena.

Na konci štoly si návštěvníci mohou prohlédnout důlní vůz (hunt) s naloženou horninou, sbíječky i vrtací kladivo. Když horníci v říjnu 1951 dorazili do těchto míst, vyrazili odbočku za účelem nafárání starého dolu označovaného jako „Patnáctihalář“. To se podařilo, takže v současnosti lze do tohoto starého dolu nahlédnout. Návštěvníci tak na protilehlé hladké stěně mohou vidět nápis Dupal, Kaplánek 1951, což je upomínka na znovuoobjevení tohoto dolu. Vstup do dolu je z bezpečnostních důvodů zakázán a opatřen dřevěnými zábranami, nicméně já jsem tam na chvilku proklouzla. Pan průvodce se zlobil a já se mu nedivím, také bych na jeho místě prskala. V nepřístupné části dolu jsem viděla pásmo starých hornických prací, zbytky křemenných žil, dále hloubení, úzkou štolu a hlavně šikmý komín, dlouhý asi 40 m, který kdysi ústil na povrchu.

Pan Jaromír vám za sebe i za své kolegy průvodce vzkazuje, ať určitě přijdete, dozvíte se spoustu dalších zajímavých informací (třeba i o tom, jak si štola zahrála v jednom zahraničním seriálu). No a jelikož já jsem taková kočka zvědavá, tak už se těším na návštěvu dalších dvou muzejních štol, a sice sv. Josefa a sv. Antonína Paduánského.

Jaromír Zelenka

Foto: autor článku a Milan Korba

Návštěvní kniha

Na předchozích dvou stranách se kočka muzejní Fifinka podívala do našich štol a byl to pro ní velký zážitek a od té doby na nádvoří muzea hloubá nad tím, kolik myší by se do těch děr vešlo. Zážitek to bývá i pro spoustu dvounohých návštěvníků těchto štol, jak dosvědčuje popsaná návštěvní kniha, ze které jsme vybrali pár zápisů, za které děkujeme.

- RED-

Krásné podzemní putování sv. Antonínem ve společnosti žab, netopýřů a pavouků. Moc děkujeme za poučný výklad.

H+E

Na svatého Ludka jsme zavítali na návštěvu štol. Je to krásný zážitek, nečekané poznání. Navíc v horku, lokální chládek.

Děkujeme moc.

M.

Děkujeme za perfektní zážitek - jedna z nejlepších prohlídek co jsme absolvovali.

Veronika a Jakub

Tobte tedy na Vysočině nemáme. Skvělý zážitek.

Markéta a Nada

Tropický den. Příjemné ochlazení v prostorách štoly. Děkujeme za skvělé průvodcovské služby a zajímavý výklad.

Dana, Iveta, Renata

Po krásné procházce Posázavskou stezkou a brodění jezuz, je schlazení v dolu nejlepší třešničkou na dortu.

Aděl, Elík, Pavel, Monika, Tomík

Prohlídka se nám moc líbila, šel s námi i náš mexický kamarád Chosé.

Adam

Velké díky za prohlídku a milou průvodkyni slečnu Klárku, která dokáže plyně komunikovat francouzsky, neboť jsme s sebou měli studenta z Francie, který byl nadmíru spokojen s prohlídkou a jejím výkladem.

Pavel K. Chrást nad Sázavou

Jsou tam pavouci, netopýři, žáby!

Žábě jsme dali jméno Kuňka.

Bylo to super!

Koupili jsem si šutry.

Barča a Vendy

Děkujeme moc, zajímavá exkurze do středověku.

Jitka a Zdeněk

Snad mě ta kouzelná studánka po umytí rukou a tvoří splní ... přání.

Ned a Pavel

Naprosto skvělé, určitě se sem vrátíme. Okolí úžasné, je tu klid a mír.

Petr a Leontýna

Dneska to bylo hrozně dobrý, celá třída byla fakt spokojená, ale bál jsem se. Měl jsem tepky, ale bylo to fajn. Příště Anežka H. s manželem v roce 2030 a bude nechtuně bohatá.

P.

Děkujeme mladému panu průvodci za pěknou a vyčerpávající prohlídku.

Trampí Zlín a Ostrava

Děkujeme moc za krásnou prohlídku a neuvěřitelně příjemný a krásný výklad od pana RNDr. Jaromíra Zelenky. Moc se nám tu líbilo.

Děkujeme. K.

Zdar Bůh. Zdravíme z Havířova. Vynikající prohlídka s panem Jiřím Kalinou. Moc jsme si to užili.

Nikoušek a Martínek Ř.

Děkujeme za skvělou prohlídku a těžký výstup po žebříku.)

M+V+M+M České Budějovice

Krásná prohlídka s vtipnou a krásnou průvodkyní Renatou. Mnohokrát děkujeme.

Jitka a Helena

Bylo to moc krásný, štola Panduánská, líbili se mi hodně ty žebříky. Krásný dobrodružství.

Míša a Marcel

Děkujeme za bezvadný All - inclusive zážitek. Nejvíce se nám líbila ta zaplavená šachta. Také nás překvapilo, že je v dole studánka.

Děkujeme moc. T.

Malá Ela děkuje za azyl poskytnutý na kojení a rodiče samozřejmě taky :)

Děkujeme moc i za údržbu těch starých vodních děl a i za pěkné průvodcování.

Babička Radka

Zajímavosti z deponitáře

Sázava a Vltava, dvě řeky, které byly po staletí přirozenými dálnicemi našeho kraje a zároveň i vítanou obživou mnoha lidí „od vody“.

Na fotografiích starých sto a více let je zachycena doba, kdy se na řekách mohli ještě vzájemně potkat plavci, převozníci, dřevaři, výletníci i vodáci z řad trampů. Ta doba tehdy nebyla lehká, ale měla svoje nepopíratelné kouzlo...

- MAT-

Trampové z osady Utah na palubě parníku Palacký

Brabcův přívos u Žampachu

Osadníci Ztracenky a jejich vorostop pod Svatojánskými proudy

Plout s vory úzkou a skalnatou Sázavou nebylo vždy jednoduché – poškozený vor v kaňonu pod Medníkem

Poslední sázavský plavec Jan Váňa z Kamenného Přívosu, kterému se přezdívalo Starý Činkal.

Přívos u Pikovic

Exkurze do zlatého podniku

byste v muzeu hledali těžko. Vše samozřejmě probíhalo v režimu přísných bezpečnostních opatření, přesto jsme měli možnost prohlédnout si jednotlivé provozy, které nám představili skuteční mistři oboru.

Vše začíná ve skladu výkupu, kde se přijímá materiál s obsahem drahých kovů. Jedná se o různé druhy materiálu jako plechy, počítačové desky, zlomkové zlato, chemikálie a další. Tyto materiály jsou prvním krokem k recyklaci zlata.

Nejdříve se většina odpadových materiálů taví do slitků, aby bylo možné zajistit homogenitu rovnoměrné distribuce drahého kovu. Z těchto slitků se odeberou vzorky pro analýzu, která určí přesný obsah zlata a dalších kovů, což je nezbytný krok pro následnou rafinaci

Z rafinovaného zlata, nyní ve formě zlatého

písku, se vytváří zlaté granuláty se poté dalším tavením vytváří finální produkty.

Zlatý písek

V SAFINĚ je celý proces vysoce monitorován s přísnými bezpečnostními opatřeními, což zajišťuje maximální výtěžek z každého gramu zlata. Preciznost a efektivita jsou na mimořádné úrovni a zlato zde není jediným zpracovávaným kovem. Společnost se také věnuje produkci dalších cenných materiálů, jako je stříbro, platina, rhodium, iridium, palladium a další.

Děkujeme našim skvělým průvodcům za milou a uchvacující návštěvu a těšíme se, že Vám v naší nové expozici představíme ukázky zlata v různých fázích procesu od tekuté formy po zlatý slitek.

Jistě i „náš“ magistr Edward Kelly bude ohromen, z čeho všeho je dnes možné vyrobit zlato:).
-ŠJ-

Současné zpracování zlata, sen magistra Kellyho

V rámci přípravy nové expozice ZLATA jsme navázali spolupráci se společností SAFINA, která sídlí v našem regionu a stejně jako muzeum se zabývá drahým kovem. Vzhledem k tomu, že v Jílovém se v minulosti těžilo zlato a SAFINA se dnes zaměřuje na jeho recyklaci a výkup, bylo téměř přirozené zahrnout tento podnik do našeho projektu. Na pozvání obchodního ředitele jsme měli příležitost navštívit zázemí společnosti a nahlédnout do procesů zpracování zlata.

Představte si, že na nás čekaly zlaté pruty, granulát i zlatý písek – množství zlata, které

písku, se vytváří zlaté granulky. Proces tavení v indukčních pecích je pečlivě monitorován, aby se zabránilo jakékoli ztrátě nebo kontaminaci. Fascinující je sledovat, jak se zlato

Srdce české numismatiky

Replika největší 130 kg zlaté mince

Naše kroky při přípravě expozice ZLATA zaměřily na exkurzi do České mincovny do Jablonce nad Nisou. Kde jinde mají zkušenosti s množstvím oslnivého zlata než tam. A viděli jsme nevšední kousky, od tunové zlaté mince až po mincovní střížky používané k výrobě korun. Mincovna je místem, kde ne-

jenže vznikají kovové peníze, ale také se zde rodí umělecká díla – pamětní mince a medaile, které si získávají obdiv stovek sběratelů.

Před vstupem do výrobních prostor byla provedena pečlivá kontrola, abychom u sebe neměli žádné kovové mince nebo zbraně a jiné nedovolené předměty. Měli jsme možnost sledovat celý proces výroby mincí, od sa-

motné ražby až po pečlivé balení do krabiček s příloženým certifikátem, a dokonce i návštěvu kabinetu se vzorky všech mincí a medailí vyrobených od založení České mincovny v roce 1993.

Příjemně nás překvapilo zjištění, že pamětní medaile se vyrábějí ručně s vysokou mírou pečlivosti. Ve speciálně vyčleněných čistých a bezprašných místnostech zaměstnanci, převážně velmi milé dámy, vkládají medaile do sametových krabiček a ručně skládají certifikáty. Zrovna jsme nahlédli k balení medailí s rozkošným čtyřlístkem pro štěstí. My jsme měli štěstí, že jsme viděli, jak se rodí české mince a medaile. Vy v naší nové expozici uvidíte vystaveny aktuální produkty České mincovny. A to bude jistě na co koukat.

Budoucí koruny

Děkujeme našemu ochotnému průvodci, panu Jaroslavu Černému (Marketing & PR manažer), za jeho vřelé přijetí a spoustu zajímavých informací.

Zajímavost: Česká mincovna byla založena v roce 1993 jako samostatná výrobní divize tehdejší Bižuterie a. s. v Jablonci nad Nisou. Na rozdíl od Slovenské republiky, kde státní mincovna sídlí v Kremnici, je naše mincovna soukromou institucí. Naproti tomu ji-lovské zlaté doly jsou v rukou státu, zatímco kremnické zlato vlastní zahraniční soukromí investoři. Opravdu, jak se říká: jiný kraj, jiný mrav.

-ŠJ-

Edward Kelly: Alchymista Rudolfa II.

Edward Kelly, vlastním jménem Edward Talbot, se narodil 1. srpna 1555 ve Worcesteru v Anglii. Působil jako lékárník a notář, ale kvůli padělání úředních listin musel uprchnout a byly mu uříznuty obě uši. K alchymii se dostal náhodou a v roce 1582 se seznámil s Johnem Deem, významným alchymistou, astrologem a mágem. Deeho přesvědčil, že dokáže hovořit s anděly, a stal se jeho nepostradatelným asistentem. Spolu cestovali do

Polska a Čech, kde působili na dvoře Viléma z Rožmberka.

Kellyho pověst alchymisty se rychle šířila a dostala se až k císaři Rudolfu II., který si ho přál mít u svého dvora. Kelly se stal císařským radou, dvorním alchymistou a byl povýšen do rytířského stavu. Získal půdu v okolí Jílového a zakoupil 12 domů, včetně budovy Mince, sídla dnešního muzea. Kelly se pokoušel o výrobu zlata v Jílovém, kde však nebyl oblíbený kvůli svému násilnickému chování.

V roce 1591 Kelly zabil dvorního úředníka Jiřího Hunklera v zakázaném souboji, což vedlo k jeho pádu. Byl uvězněn na hradě Křivoklát a údajně mučen, aby prozradil tajemství výroby zlata. Pokusil se o útěk, ale zranil se a noha mu musela být amputována. Byl převezzen na hrad Hněvín v Mostě, kde v roce 1597 dokončil své dílo "Tractus de lapide philosophorum". Pokusil se o další útěk, při kterém si zlomil druhou nohu. Císař nařídil jeho převoz do Prahy, ale Kelly se sám otrávil.

Edward Kelly zůstává kontroverzní postavou. Někteří ho považují za geniálního alchymistu, jiní za podvodníka. Jeho příběh je opředen legendami, včetně historky o kopání studny v domě Mince, kde údajně hledal zlato. Dnes se říká, že jeho duch bloudí budovou a dělá naschvály návštěvníkům i zaměstnancům muzea.

Skenování Kellyho do augmentované reality do připravované expozice Zlata

Edward Kelly v muzeu

Pravda je, že Kelly patří neodmyslitelně k expozici Zlata. Již dvě desetky let vítá u vchodu návštěvníky muzea. A tak tomu zůstane i v chystané expozici. Kelly bude mít novou laboratoř, která bude oživená augmentovanou realitou. Také samotný magistr se zhmotní ve formě hologramu a možná předvede i transmutaci.

Augmentovaná realita (AR) je technologie, která přidává digitální prvky do reálného světa. Tyto digitální prvky mohou být různé, například grafika, texty nebo zvuky, a zobrazují se prostřednictvím obrazovky chytrého telefonu, tabletu nebo speciálních brýlí. Představ si, že se díváš na exponát v muzeu přes svůj telefon a na obrazovce se ti zobrazí dodatečné informace o tomto exponátu, animace, nebo trojrozměrný model. To je augmentovaná realita v praxi.

Doufáme, že se mu bude jeho nový koutek líbit a bude u nás spokojený, jako byl dosud. Navzdory uvedené „pověsti“ o strašení v muzeu, s ním vycházíme dobře. Občas se sice v muzeu dějí podivné věci. V noci se ozývají zvuky jako loupání, vrzání, klepání, nebo se sama pouští voda, zhasíná světlo apod. Různé předměty se nám někdy také ztrácejí, ale to nebude způsobeno Kellym ©. Magistr není žádné muzejní strašidlo, ale náš přítel a ochránce.

—ŠJ—

O podivném alchymistovi

Možná, že tomuto příběhu nebudete věřit, ale kus pravdy na něm je. Do Jílového přišel podivný člověk. Měl delší vlasy přes uši, neuměl dobře česky, také jeho oblečení bylo jiné, než to, na které byli Jílováci zvyklí. Hned s ním také dorazily pověsti, že je čaroděj, že umí různá kouzla, dělá prý elixír života, různé masti pro císaře Rudolfa a snad i zlato umí vyrobit. Záhady kolem něho se množily, jak přicházely různé zprávy z jihu Čech od rožmberského služebnictva. Aby ne, když Vilém z Rožmberka tomuto cizinci věnoval pořádný kus svého majetku v okolí Jílového a ve městě mu patřil dům Mince. Strach z neznámého cizince narostl poté, co se mezi lidmi začalo povídat, že jeho dlouhé vlasy zakrývají uříznuté uši. K takovému úrazu prý přišel v Anglii, odkud musel utéct před hněvem krále. Tento záhadný pán se jmenoval Edward Kelley a byl nejdříve alchymistou u Viléma z Rožmberka. Když získal oblibu samotného císaře Rudolfa II. a stal se dvorním alchymistou, už se hrnul blíž ku Praze. V Jílovém zas tolik oblíbený nebyl. Lidem naháněl strach, své služebnictvo špatně platil, jen rozkazoval, vlídného slova neměl.

Hlavním úkolem alchymisty v té době bylo vyrobit zlato. Ovšem Kelley dobře věděl, že se zlato ze švestek nedá udělat, a že za drahým kovem se musí pod zem. A v Jílovém k tomu byla příležitost. Proto čaroděj Kelley

rozhlásil po Jílovém, že u svého domu, zvaného Mince, bude kopat studnu, aby služebnictvo nemuselo běhat pro vodu ke studni na náměstí. Najal horníky a na nádvoří hned vedle domu rozkázal, aby kopali studnu. Poručil si jámu širokou, spojenou se sklepem krátkou chodbou, aby prý se tudy nechala voda snadněji nosit do domu. Horníci hned poznali, že nebudou kopat studnu, ale šachtu, protože pánovi nejde o vodu, ale o zlato, které se tu mělo při hloubení objevit. Povšimli si, že Kelley každý den pečlivě prohlíží to, co z jámy vynesli na dvůr. Roztlouká kameny, hledá zlato. A opravdu po čase na zlato narazili. Alchymistovi nic neřekli. Kamínky se zlatem dávali tajně do putny děvečce, která tu sloužila. Ta s putnou naplněnou kamínky vyběhla z domu ven pro vodu. Na náměstí vysypala zlatý obsah přátelům a zpět se vrátila s putnou plnou vody. Kelley si všiml, že ta holka pořád nosí vodu do domu a tušil, že je v tom nějaká čertovina. Když zase hospodyně vyběhla ze sklepa s putnou, zastavil ji domácí pán s tím, že musí zkontrolovat, zda má nádobu pořádně vyčištěnou. V nádobě nic nenašel, putýnka byla čistá. A přece v ní právě teď bylo uloženo několik kousků zlaté rudy. Ta nádoba měla dvojité dno, do kterého se dalo ledacos ukrýt. O tom neměl mazaný alchymista tušení. Tak práce pokračovala ke spokojenosti horníků a žalu alchymisty. Kelley nakonec

práce zastavil, jeho plán na zbohatnutí v Jílovém nevyšel.

Že je na tomto příběhu kus pravdy, dokládá sám dům Mince na jílovském Masarykově náměstí čp. 16. Na nádvoří vedle domu je kašna a pod ní je

studna. Studna není hluboká, ale je na studnu neobvykle široká a tím připomíná šachtu. Ke studni je přístup ze sklepa krátkou nízkou chodbičkou. Kdy a za jakých okolností studna vznikla, není známo. Asi tu byla už ve 14. století, kdy zde sídlil královský horní úřad. Může být i opravdovým pozůstatkem po těžbě zlata. Dům společně s dalšími nemovitostmi v Jílovém a okolí skutečně v roce 1590 patřil alchymistovi Edwardu Kellymu. Jeho pohnutý život v Čechách skončil špatně. Majetek mu byl zabaven a on umírá ve věku 42 let ve vězení na hradě Hněvín u Mostu. Ale pozor, jeho duch stále bloudí po domě Mince, který dnes slouží Regionálnímu muzeu. A zlobí lidi. Schovává jim, co si někdo odloží nebo jim upadne z ruky. Tak pozor na něj.

Otakar Vorel

Královská zakázka a unikát mezi městskými pečetidly doby Karla IV.

Jílovské pečetidlo

V době středověkého rozmachu těžby zlata se hornická osada Jílové stala centrem dění. Proto roku 1350 povýšil Karel IV. obec na královské zlatohorní město. S tímto významným aktem souviselo i zhotovení městského pečetidla, známého jako typář. Pečetidlo města Jílového je jedním z mála dochovaných předmětů z období 14. století. Je zhotoveno ze stříbra o průměru 62 mm. Na přední straně je vyobrazen dvouocasý český královský lev s iniciálou "K" na hrudi, což odkazuje na

Karla IV. Po obvodu pečetidla je latinský nápis "SIGILLUM CIVITATIS : IN EYLAU", což znamená "Pečeť města Jílového".

Jílovské pečetidlo je zajímavé nejen svým historickým významem, ale je také vzácným dokladem uměleckého řemesla své doby. RNDr. Petr Morávek jako první poukázal na podobnost typáře

s pečetidlem Karlovy univerzity v Praze. Na základě těchto analogií následně historici potvrdili, že jílovské pečetidlo bylo vyrobeno ve stejné dílně nebo dokonce stejným rytcem. Právě tato podobnost naznačuje význam a prestiž, kterou mělo město Jílové pro celé České království.

Dnes je originál pečetidla uložený v Oblastním archivu v Dobříšovicích a připomíná nám význam Jílového v době středověku a jeho spojení s mocí a kulturou Karla IV.

-ŠJ-

Petr Morávek při výzkumu pečetidel

S Muzejní akademií opět do světa

V září pokračuje druhá část muzejního cyklu přednášek.

A začneme hned v horké Africe, kde čeští archeologové v Sudánu objevili chrám zasvěcený bohyni Mut. V chrámu, kterému raní evropští návštěvníci dnešního Súdánu dali jméno Týfónium, probíhaly nanejvýš důležité rituály související s mýtem o Slunečním oku. V průběhu výzkumu chrámu došlo k řadě důležitých objevů, které výrazně přispěly k našemu chápání náboženství Merojského království, které se v dnešním Súdánu rozvíjelo mezi 3. stol. př. n. l. a 4. stol. n. l.

V říjnu se přeneseme do slunné Itálie, kde navštívíme legendární a fascinující starověké město Pompeje, které po tisíciletí spalo pod mocným příkrovem sopečného popela. Soustavný archeologický výzkum učinil z Pompejí nejznámější a nejnavštěvovanější lokalitu antického světa. Co o nich doopravdy víme? A víme už všechno nebo ještě mohou překvapit?

Listopad nás zavede do Kurdistanu v severním Iráku. Povádí středního toku řeky Tigris je jednou z nejstarších trvale osídlených oblastí země. Objevy českých vědců přinesly nové výsledky v poznání pravěké zemědělské krajiny v oblasti úrodného půlměsíce.

V prosinci nás čeká zakončení osmého ročníku muzejní akademie. Absolventi obdrží diplom s dárečkem a nechybí slavnostní oběd. V rámci přednášky se podíváme za naše hranice do dolního Rakouska. Dodnes tam můžeme navštívit římský legionářský tábor z 1. století, který postupně přerostl v rozsáhlou městskou aglomeraci Carnuntum. Díky své zachovalosti dnes patří mezi památky UNESCO.

Přehled přednášek

- 26. 9. **Chrámy na konci světa,**
PhDr. Pavel Onderka
- 24. 10. **Stále nekončící cesta ze sopečného hrobu ke světové slávě,**
PhDr. Pavel Titz, Ph.D.
- 21. 11. **Čeští archeologové v divokém Kurdistanu,**
Doc. Mgr. Karel Nováček, Ph.D.
- 5. 12. **Carnuntum – znovuzrození města císařů,**
PhDr. Petr Juřina, Ph.D.

Regionální Muzeum v Jílovém u Prahy ve spolupráci se společností Montanika Vás zvou na výstavu

ZLATÉ SRDCE JÍLOVÉHO

FOTOGRAFIE JÍLOVSKÉHO PODZEMÍ

13. 9.
28. 10.
2024

JÍLOVSKÝ S COUK

28. SETKÁNÍ HORNICKÝCH MĚST A OBCÍ ČR
A STŘEDOVĚKÉ SLAVNOSTI
13. - 15. 9. 2024
JÍLOVÉ U PRAHY

HORNICKE JILOVE CZ